

proposta didàctica

www.bromera.com
edicions

bromera

Ausiàs March, Roís de Corella,
Jordi de Sant Jordi

Tres poetes del Segle d'Or

A cura de: Rosa Borràs i Vicent Borràs

ELS NOSTRES AUTORS

bromera

FITXA TÈCNICA DEL LLIBRE

Títol:

Autor/a:

Il·lustrador/a:

Col·lecció: Núm.:

Edicions Bromera

A. SOBRE LA INTRODUCCIÓ

1. Explica amb quin fet polític arranca la castellanització de la Corona d'Aragó.
2. Completa l'eix cronològic que trobaràs al final d'aquest apartat amb els fets polítics, econòmics i socials que contribuïren a aquest procés lingüístic durant el segle xv. No cal que òmpligues dades en totes les graelles, només aquelles que consideres més significatives. Hi haurà anys en què no escriuràs res.
3. Busca informació (per Internet o en alguna enciclopèdia) sobre la corona d'Aragó en el segle xv i marca'n sobre aquest mapa d'Europa els límits polítics.

4. Com has llegit en la Introducció, la ciutat de València pren el relleu a Barcelona i s'erigeix en el Cap i Casal de la Corona.
 - 4.1. Indica quins fets polítics i econòmics contribuïren a atorgar-li la capitalitat.
 - 4.2. Explica com va influir la capitalitat en l'ambient econòmic.
 - 4.3. Digues en quins altres aspectes, a més del literari, es va notar que València era una de les ciutats més importants de la Mediterrània.
 - 4.4. Fes un viatge (real o imaginari, damunt d'un plànol de la ciutat), per la València actual, a la recerca de la València del xv.
 - 4.4.1. Assenyala els edificis més emblemàtics d'aquella València que encara perduren.
 - 4.4.2. Busca informació sobre aquestes arquitectures (qui i quan les va construir, per a quina finalitat foren construïdes i quina en tenen actualment...).

5. Mentre la cort de la reina Maria es va fixar gairebé de manera permanent a València, el seu marit, el rei Alfons el Magnànim, va instal·lar la seua a una ciutat italiana.
 - 5.1. Digues de quina ciutat es tracta.
 - 5.2. Explica la repercussió d'aquest fet per als nostres poetes.
 - 5.3. Els viatges entre València i la península Itàlica eren, doncs, freqüents en aquella època. Imagina't que viatges en una d'aquelles travessies, entre mig dels millors poetes de l'època, i redacta una mena de quadern de bitàcola.

6. Mentre València s'erigeix com a Cap i Casal de la Corona, quins són els problemes que afecten el Principat de Catalunya? Consulta l'eix cronològic de la pregunta 2 per a respondre.

7. Com s'explica en la Introducció, el segle xv està en la cruïlla del pas del món medieval a l'època moderna. Indica en quines idees i fets concrets s'aprecia aquest pas.
8. Completa l'eix cronològic de l'activitat 2, amb les dates, les dades i els fets més rellevants sobre els artistes i escriptors que poblaven la ciutat de València. No cal que òmpligues totes les graelles, només aquelles que consideres més significatives, de manera que hi haurà anys en què no escriuràs res.

EIX CRONOLÒGIC

Fets artístics i literaris	Any	Fets polítics i socials
Naix Jordi de Sant Jordi	139_	Assalts als calls de Barcelona, València, Girona, Perpinyà...
Naix	1397	
Naix	1398	
	1399	
	1400	
	1401	
	1402	
	1403	
	1404	
	1405	
	1406	
	1407	
	1408	

Mor March	1409	Incorporació de Sicília a la Corona d'Aragó
	1410	Mor sense descendència
Naix el pintor	1411	
	1412	Compromís de Casp:
Mor March	1413	Coronació de, de la casa dels
	1414	
Ausiàs March acudeix a	1415	
	1416	Mor i el succeeix
	1417	
	1418	Creació de la Generalitat de
Moren i	1419	
	1420	Campanyes militars d'Alfons el Magnànim a
..... el Príncep de Viana	1421	
	1422	

	1423	
Mor	1424	
	1425	
	1426	
	1427	
	1428	
Andreu Febrer tradueix i	1429	Guerra entre Castella i la Corona d'Aragó
..... Isabel de Villena	1430	
	1431	
	1432	Alfons el Magnànim parteix cap a Nàpols
	1433	
	1434	
Naix	1435	
	1436	Joan de Navarra esdevé lloctinent del rei a Aragó i València
	1437	
	1438	
	1439	
	1440	
	1441	

	1442	Entrada d..... a Nàpols, on estableix la seua cort
	1443	
	1444	
	1445	
	1446	
	1447	
	1448	
	1449	
	1450	
	1451	
Mor el pintor Leonardo da Vinci	1452	Guerra civil a Navarra perquè A Barcelona, la Busca obté l'aprovació del Sindicat dels Tres Estaments i Poble
	1453	
	1454	Joan de Navarra esdevé lloctinent del rei a Catalunya
	1455	Assalt a la moreria de València. Canonització de
	1456	
	1457	

..... el marqués de Santillana. Corella escriu	1458	Moren , i, succeït pel seu germà Joan II
Mor	1459	
..... inicia <i>Tirant lo Blanch</i> . Jaume Roig Mor el pintor	1460	La Biga encapçala un aixecament per l'empresonament de Carles de Viana
Moren el Príncep i el pintor	1461	Mor Carles de Viana
	1462	La Biga dissol el Sindicat, reprimeix la Busca i esclata la guerra civil contra Joan II. 1a guerra dels remences
	1463	
	1464	
Mor	1465	
	1466	
	1467	
	1468	

	1469	Casament del príncep Ferran amb
	1470	
	1471	
	1472	Fi de la guerra civil a Catalunya
	1473	
Impressió de	1474	
	1475	
	1476	
	1477	
Mor	1478	
	1479	Mor Joan II i el succeeix
Naix l'escultor	1480	
	1481	
	1482	
	1483	
	1484	
	1485	
	1486	
	1487	Establiment de la Inquisició a Barcelona

	1488	
	1489	
..... Isabel de Villena. del <i>Tirant lo Blanch</i>	1490	
	1491	
	1492	
	1493	
	1494	
	1495	
	1496	
Publicació de Mor	1497	

B. SOBRE JORDI DE SANT JORDI

1. En el poema «Lo setge d'Amor», Jordi de Sant Jordi reprén la idea de l'amor com a combat que el poeta llatí Ovidi va expressar en alguns versos. Llegim-los:

Militiae species amor est; discedite, segnes:

Non sunt haec timidis signa tuenda viris. (Ars amatoria, ii)

L'amor és semblant a un combat; indolents, aparteu-vos.

Aquests estendards no poden ésser defensats per homes porucs.

I també:

Militat omnis amans, et habet sua castra Cupido (Amores i, 9)

Tot amant és un soldat, també Cupido disposa del seu propi campament.

- 1.1. Busca en el poema de Jordi de Sant Jordi en quins versos se sintetitza aquest *leitmotiv*.
- 1.2. Extrau-ne els mots que pertanyen al camp semàntic de l'amor i al de la guerra. Compara'ls.
2. Fes el recompte sil·làbic de la primera estrofa del poema «Comiat» de la pàgina 58 i estableix l'esquema de la rima.
3. Llig el poema «Estramps» de Jordi de Sant Jordi, on trobaràs el conegudíssim vers «Jus lo front port vostra bella semblança».
 - 3.1. Redacta un breu resum en prosa de cada estrofa.
 - 3.2. Prova d'enunciar el tema central del poema en un sintagma.
4. En el poema «Debat», Jordi de Sant Jordi simula una discussió entre el cor, els ulls i el pensament, per veure qui de tots tindrà la supremacia de l'amor.

- 4.1. Exposa de manera entenedora les raons que aporta cadascun.
 4.2. Al teu parer, qui guanya el debat? Justifica la resposta.

5. El poema «Presoner», segons has pogut llegir en la Introducció, relata un fet autobiogràfic. Busca informació sobre aquell captiveri i respon les qüestions següents:

- 5.1. A qui s'adreça realment quan parla al «Rei virtuos»?
 5.2. Qui el va fer presoner?
 5.3. Què li demana exactament al rei?
 5.4. En el poema, Jordi de Sant Jordi desplega una estratègia argumentativa. Intenta explicar-la.

6. La «Cançó d'opòsits» descansa sobre el sonet CXXXIV de Francesco Petrarca. Llig-lo:

Pace non trovo, et non ho da far guerra;
 e temo, et spero; et ardo, et sono un ghiaccio;
 et volo sopra'l celo, et giaccio in terra;
 et nulla stringo, et tutto'l mondo abbraccio.

Tal m'è in pregon, che non m'apre né serra,
 né per suo me riten né scioglie il laccio;
 et non m'ancide Amore, et non mi sferra,
 né mi vuol vivo, né mi trae d'impaccio.

Veggio senza occhi, et non ho lingua et grido;
 et bramo di morir, et cheggio aita;
 et ho in odio me stesso, et amo altrui.

Pascomi di dolor, piangendo rido;
 egualmente mi spiace morte et vita:
 in questo stato son, donna, per voi.

No trobe pau, i no tinc amb qui fer la guerra;
 i tem, i espere; i creme i sóc un gel;
 i vole sobre el cel; i m'ajec a terra;
 i res no estreny, i tot el món abraçe.

Aquesta és la presó, que no s'obri ni es tanca,
 ni em reté ni afluixa el llaç;
 i no em mata Amor, i no m'allibera,
 no em vol viu, ni destorba.

Veig sense ulls, i no tinc llengua i cride
 i brame de morir, i demane ajuda;
 m'odie a mi mateix i estime els altres.

M'alimente de dolor, i plorant ric;
 Iguament em desplau la mort i la vida:
 En aquest estat estic, dama, per vós.

- 6.1. Compara el dos poemes i busca en els versos de Sant Jordi l'ombra dels de Petrarca.
- 6.2. Explica el sentit d'aquestes contradiccions.
- 6.3. Tria un dels versos de la «Cançó d'opòsits» i fes-ne la teua divisa en l'agenda, en l'estat de Whatsapp, etc.

C. SOBRE AUSIÀS MARCH

- 1.** En el poema IV de la pàgina 86 trobem dues comparacions i un llarg diàleg entre dos components de l'ésser humà segons el pensament escolàstic. En els últims versos, Ausiàs es decanta per un dels dos components. Llig amb atenció l'apartat «4.2.1. Renovació de l'ideal amorós» de la introducció i aquest poema. Tot seguit respon les qüestions següents:
 - 1.1. Indica en quina estrofa trobem la primera comparació. Què s'hi compara?
 - 1.2. Digues en quina estrofa hi ha la segona comparació. Què es compara ací?
 - 1.3. Explica quins dos elements mantenen un diàleg. En quines estrofes parla cadascun dels elements? Quins arguments exposa cadascun?
 - 1.4. Marca en quins versos el poeta ens deixa clara quina és la seua opció. Quina és?
- 2.** Llig ara amb atenció el poema XI que comença en la pàgina 92. En les estrofes 2 i 3 Ausiàs March personifica la vida i la mort; es produeix un lluita entre aquests dos estats i s'hi inverteixen els valors que associem a ambdós conceptes.

- 2.1. Digues qui és la protagonista de la 2a estrofa.
- 2.2. Explica com és la visió que té el poeta sobre aquesta, positiva o negativa? En quins versos ho notem?
- 2.3. Qui és la protagonista de la 3a estrofa?
- 2.4. Explica com és la visió que té el poeta sobre aquesta, positiva o negativa? En quins versos ho notem?
- 2.5. Torna a llegir l'apartat «4.2.1. Renovació de l'ideal amorós» de la introducció i explica el significat de la 4a i 5a estrofes.
- 2.6. En la 5a estrofa March ens parla dels «humors» que conformaven el nostre cos (vegeu l'apartat «4.3. L'estil d'Ausiàs March»). Llegiu aquest text de Ramon Llull on ens clarifica la relació entre els humors i els estats d'ànim i vegeu què és el que li ocorre a March en aquesta estrofa.

XCIV

Dins lo cos d'hom les humors se discorden.

De temps en temps llur poder se transmuda:

en un sols jorn regna malenconia,

naquell mateix, còlera, sanch e fleuma.

Les complexions són IV: còlera, sanch, fleuma, malenconia. La còlera és del foch, la sanch de l'aer, la fleuma de la aygua, la malenconia és de la terra. La còlera és calda pel foch e és secca per la terra. La sanch és humida per l'aer e és calda per lo foch. La fleuma és freda per l'aygua e és humida per l'aer. La malenconia és secca per la terra e és freda per l'aygua. On, con aquestes complexions són desordonades, adonchs los metges obren con les pusquen ordonar, car per lo desordonament d'aquelles és en home malautia.

Ramon Llull, *Doctrina pueril*

3. Ens fixarem ara en un dels poemes més cantats de March, el poema XLVI, *Veles e vents*. Llig-lo.

3.1. Fes una llista del vocabulari mariner utilitzat en les tres primeres estrofes.

3.2. Has vist que en la primera estrofa s'enumeren els set vents de la rosa dels mariners. Fixa-t'en en una i ompli la graella següent:

Vent	Procedència	Contrari
Tramuntana		
Gregal		
Llevant		
Xaloc		
Migjorn		
Llebeig		
Ponent		
Mestral		

3.3. Analitza ara el contingut d'aquestes tres primeres estrofes. Explica quines imatges representen una solució positiva de l'aventura amorosa. Extrau les figures retòriques usades.

3.4. Indica els problemes que té el poeta en les estrofes IV i V. De què té por? Per quin motiu? March diu que el seu amor és etern. Explica, llavors, per què creu que «amor per mort és anul·lat»? A quin tipus d'amor li passa això? Per què el turmenta el fet de morir? Com pot respondre la dama si ell mor? Justifica les respostes.

3.5. En la tornada, un enigma ens obliga a replantejar-nos la part central. La incertesa de l'amor, *a joc de daus vos acompararé*. Opina sobre aquesta sentència.

3.6. Indica quins versos del poema fan referència als temes següents:

- March, «el pus extrem amador».
- La tímidesa davant la dama.
- El poeta està en mans de la dama.

4. Com hem dit en la introducció, al *Cant Espiritual*, «l'efecte de sinceritat, o versemblança, s'aconsegueix mitjançant el to personal, la modulació del to (de vegades confessió, altres clam o també pregària i súplica) i la vacil·lació constant de sentiments (entre el temor i l'esperança)».

4.1. Localitza tres versos on aparega el *jo* líric que s'adreça a Déu amb un *Tu* enfàtic.

4.2. Ressenya també quins versos denoten confessió, clam i súplica. En quins versos el poeta mostra temor a Déu? I esperança?

5. Busca en quins versos del poema CXIV Ausiàs declama que explica la vida i l'amor a partir de la seua experiència vital. Justifica la resposta.

6. Analitza el metre i la rima del poema LXXXI.

D. SOBRE JOAN ROÍS DE CORELLA

1. El poema «Oració» de Joan Roís de Corella és d'una humanitat que sorprén en la poesia de tipus religiós. D'una banda és una «oració a la sacratíssima Verge Maria», però de l'altra, sobretot, ens mostra una mare a qui li han matat un fill. Fixem-nos com aconsegueix Corella dotar d'humanitat el personatge de la Mare de Déu.

1.1. Extrau del poema les referències a la maternitat i al fet del naixement.

- 1.2. Explica el sentit d'aquests versos: «Jo us acollí en lo meu ventre; / ara vós, fill, rebeu-me dins la tomba».
 - 1.3. Extrau del poema les referències a la mort.
 - 1.4. Assenyala les identificacions entre el fet de nàixer i el de morir.
 - 1.5. Indica els jocs conceptuals de contraris que hi ha al llarg del poema.
 - 1.6. Anota les paraules que conformarien el camp semàntic del dolor.
- 2.** El joc literari de la «Cobla de dos senys» és possible perquè els versos els componen dos hemistiquis amb sentit complet i independent. Analitza-la.
- 2.1. Fes el recompte sil·làbic dels versos. Quin tipus de versos són? I els hemistiquis? Quina diferència hi ha respecte als anomenats marquians?
 - 2.2. Determina l'esquema de la rima tant al llarg del vers com de cada hemistiqui.
- 3.** En el poema «La sepultura» Joan Roís de Corella, a través d'un joc de veus diferents, acara el tema de l'amor, la mort i la fidelitat. Analitzem-ne la polifonia.
- 3.1. Destria les veus que hi apareixen.
 - 3.2. Què diu cadascuna i a qui s'adreça?
 - 3.3. Fes-ne una interpretació.
- 4.** En el poema «Desengany» Corella fa referència a dos personatges mitològics, Narcís i Pigmalió. Busca'n informació i explica per què segons ell la situació del jo poètic no és comparable a la d'aquests dos personatges.

5. Un dels poemes més coneguts de Joan Roís de Corella és «La balada de la garsa i l'esmerla». Sense cap mena de dubte, part de l'èxit del text cal atribuir-li'l a la versió cantada per Raimon. Llig el poema i desemmascara l'argúcia argumentativa de l'enamorat en la balada. Per a això, completa aquest esquema:

«Del mal que pas no puc guarir	a
si no em mirau	b
ab los ulls tals que puga dir	
que ja no us plau	
que jo per vós haja morir»	c
a si no b i c	
si c	

6. Justifica el títol del poema «La mort per amor».

Propostes didàctiques referides al llibre
Tres poetes del Segle d'Or (ISBN: 978-84-9026-240-5)

© Rosa Borràs i Vicent Borràs

© Edicions Bromera, SL
Apartat de correus 147 - 46600 Alzira

www.bromera.com

www.bromera.com
edicions
bromera

L'amor és protagonista dels versos que reuneix aquesta antologia, la qual ens descobreix l'obra més significativa dels tres poetes més importants del Segle d'Or valencià. El recorregut s'inicia amb el cavaller Jordi de Sant Jordi, hereu de la poesia trobadoresca que camina cap a la modernitat parlant-nos del seu jo més íntim; continua amb Ausiàs March, el *pus extrem amador*, qui reinventa la poesia amorosa i esdevé el poeta més important de tots els temps en la nostra llengua, i culmina amb l'estil de Joan Roís de Corella, la grandiloqüència del qual posa un punt i a part brillant a aquesta centúria clau.

Tres poetes del Segle d'Or recopila i fa entenedors als lectors del segle XXI els versos més reeixits dels poetes més grans que ha tingut l'amor, fruit de l'esplendorós segle XV valencià.

ELS NOSTRES AUTORS, 75

